

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворчого мистецтва,	Рівень вищої освіти	другий (освітньо-професійний)
Кафедра	Теорії та історії мистецтва, МККП	Рік навчання	1
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вид дисципліни	Нормативна
Спеціальність	В4 Образотворче мистецтво, реставрація ОПП Мистецтвознавство	Семестри	2

Сучасне мистецтвознавство: теорії і концепції

Семестр 2 (весна 2026)

Викладач	Алфьорова Зоя Іванівна, доктор мистецтвознавства, професор
E-mail	al055@ukr.net
Заняття	аудиторних – 60 год. з них лекційних – 30 год., 30 сем., 90 год. сам. роботи, 3 год. м.к.р.+ 3 год м.к.р., іспит (5 кредитів ECTS)

Дистанційно

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є он-лайн комунікація через електронні листи і тільки у робочі дні. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — СучМистТеорії.); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_ завдання. Розширення: текст — doc, docx, презентації — PowerPoint*. Окрім роздруківок для занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, не припустимі. Під час дистанційних занять використовується листування у групі Telegram, а також on-line конференції Meet.

Консультації з викладачем в чаті відбуваються після лекційних занять у робочі дні.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Алфьорова З. І. Методичні вказівки з дисципліни «Сучасне мистецтвознавство: теорії та концепції» до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни для студентів спеціальностей В4 Образотворче мистецтво, реставрація, ОПП Мистецтвознавство галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» другого (магістерського) ступеня вищої освіти. Харків: ХДАДМ, 2026

Алфьорова З.І. Візуальне мистецтво кінця ХХ - початку ХХІ століття : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Алфьорова Зоя Іванівна ; Харк. держ. акад. культури, 2008. 40 с.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові навчальні матеріали, слайди, ілюстрації тощо можна запропонувати переглянути за посиланням (спеціальні навчальні сервіси у мережі Інтернет та групах у ФБ «Про АРТ: дизайн, архітектура, театр, кино», «Новини ХДАДМ»).

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою дисципліни «Сучасне мистецтвознавство: теорії і концепції» є підготовка до самостійного критичного аналізу теоретичних проблем та концептуальних підходів дослідження мистецтва.

Основна спрямованість дисципліни визначається необхідністю теоретичного осмислення витоків сучасного мистецтвознавства та напрямів концептуалізації мистецтва в сучасному мистецтвознавчому науковому дискурсі.

Завдання дисципліни полягають в ознайомленні здобувачів другого рівня вищої мистецької освіти з становленням сучасного мистецтвознавства, його розвитком, формуванням наукового мистецтвознавчого дискурсу, які вітчизняного, так і світового.

На лекційних заняттях та під час модульного контролю магістри формують уявлення про сучасне мистецтвознавство, з його теоретично-концептуальними засадами.

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва під час практичної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

Загальні компетентності (ЗК): 1. здатність генерувати нові ідеї (креативність).2. вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; 4. Здатність працювати в міжнародному контексті.7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК): Здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості; здатність володіти категоріальним апаратом, методологією сучасного мистецтвознавчого аналізу стилістичних течій та художніх творів; здатність аналізувати та виявляти проблеми сучасного мистецтвознавства та сучасної візуальної практики; здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства;

В нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти за цією дисципліною входить:

визначати, аналізувати і пояснювати історичні, культурологічні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового та українського образотворчого і декоративного мистецтва; інтерпретувати та застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні і формально-стилістичні чинники образу творення; застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основних принципів розвитку сучасного візуального мистецтва.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- вміти визначати, аналізувати і пояснювати історичні, культурологічні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового та українського образотворчого і декоративного мистецтва;
- вміти інтерпретувати та застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні і формально-стилістичні чинники образотворення;
- вміти застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основних принципів розвитку сучасного візуального мистецтва.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни визначається професійним аналізом основних. Зasadничих теорій і концепцій сучасного мистецтвознавства.. Дисципліна вивчається протягом 2 семестру 1-го року навчання

Всього дисципліна має 4 модулі та 15 тем. (лекційних – 30 год., 30 сем.,90 год. сам.роботи., 3 год. м.к.р.+ 3 год м.к.р., іспит) (5 кредитів ECTS)

Весняний семестр:

Модуль 1. Генеза сучасного європейського мистецтвознавства

Тема 1. Вступ. Основні теоретичні засади мистецтва Античності та Середньовіччя

Тема 2. Теоретики мистецтва Ренесансу та класицизму

Тема 3. Теоретики мистецтва XVIII ст.

Модуль 2. Мистецтвознавство Нового часу

Тема 4. Теоретичні засади дослідження мистецтва епохи романтизму (кінець XVIII – початок XIX століття)

Тема 5 Концепції мистецтва першої половини XIX ст.

Тема 6. Концепції мистецтва другої половини XIX ст.

Модуль 3. Мистецтвознавство Новітнього часу

Тема 7. Концепції мистецтва першої половини XX ст.

Тема 8. Формальна школа (А. Гільдебранд та його вчення, вчення А. Рігля, концепція В. Беньяміна; дихотомічна концепція стилей Г.Вельфліна)

Тема 9. Іконологічно-лінгвістична школа (Е.Панофські, теорія В.Шкловського, теорія Ейзенштейна)

Тема 10. Символічна школа (Е. Кассирер, Г. Кашниц, Г. Зедльмайр)

Модуль 4. Мистецтвознавство: сучасні теорії та концепції

Тема 11. Теорія деконструкції Ж.Дерріда

Тема 12. Концепція реалізму Н. Брайсона

Тема 13. Феміністичні концепції мистецтва

Тема 14. Ідеологічні» концепції мистецтва кінця XX ст

Тема 15. Сучасні концепції мистецтва (початок XXI ст.).

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних занять та семінарських занять. Самостійна робота здобувача спрямована на закріплення лекційних тем. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, підготовка міні-презентацій за лекційними темами дисципліни в контексті власного магістерського проекту.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є іспит. Для отримання оцінки з заліку достатньо пройти рубіжній етапи контролю та поточні перевірки процесу самостійної роботи. Для тих здобувачів вищої освіти, які бажають покращити результат, передбачені письмовий контрольні питання за темами дисципліни (10 балів).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
Відмінно		A	A+ 98–100	Задовільно	64–74	D

	90–100		A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	Незадовільно	35–59	FX
Добре	82–89	B		Незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як здобувачу, так і викладачу. Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції.

У разі відрадження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю зі здобувачами вищої освіти. .

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтверджені). Якщо здобувач вищої освіти пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Можливість зарахування підчас накопичення балів результатів неформальної освіти (курси, тренінги, сертифікати) з обов'язковим документальним підтвердженням.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю помічено списування, аспірант втрачає право отримати бали за тему. Якщо це відбулось в процесі заліку — аспірант отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю. **Корисні посилання:** <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>
<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Весняний семестр

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
Модуль 1. Генеза сучасного європейського мистецтвознавства						
	1	Лекція+ сем.	<i>Тема 1.</i> Вступ. Основні теоретичні засади мистецтва Античності та Середньовіччя	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	

	2	Лекція+ сем.	Тема 2. Теоретики мистецтва Ренесансу та класицизму	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
	3	Лекція+ сем.	Тема 3. Теоретики мистецтва XVIII ст.	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
Модуль 2. Мистецтвознавство Нового часу						
	4	Лекція+ сем.	Тема 4. Теоретичні засади дослідження мистецтва епохи романтизму (кінець XVIII – початок XIX століття)	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
	5	Лекція+ сем.	Тема 5 Концепції мистецтва першої половини XIX ст.	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
	6	Лекція+ сем.	Тема 6. Концепції мистецтва другої половини XIX ст.	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
Модульна контрольна робота						
Модуль 3. Мистецтвознавство Новітнього часу						
	7	Лекція+ сем.	Тема 7. Концепції мистецтва першої половини XX ст.	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
	8	Лекція+ сем.	Тема 8. . Формальна школа (А. Гільдебранд та його вчення, вчення А. Рігля, концепція В. Беньяміна; дихотомічна концепція стилей Г.Вельфліна)	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
	9	Лекція+ сем.	Тема 9. Іконологічно-лінгвістична школа (Е.Панофські, теорія В.Шкловського,	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	

			теорія Ейзенштейна)			
	10	Лекція+ сем.	<i>Тема 10.</i> Символічна школа (Е. Кассирер, Г. Кашниц, Г. Зедльмайр)	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
Модуль 4. Мистецтвознавство: сучасні теорії та концепції						
	11	Лекція+ сем.	<i>Тема 11.</i> Теорія деконструкції Ж.Дерріда	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
	12	Лекція+ сем.	<i>Тема 12.</i> Концепція реалізму Н. Брайсона	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
	13	Лекція+ сем.	<i>Тема 13.</i> Феміністичні концепції мистецтва	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
	14	Лекція+ сем.	<i>Тема 14.</i> Ідеологічні» концепції мистецтва кінця ХХ ст.	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
	15	Лекція+ сем.	<i>Тема 15.</i> Сучасні концепції мистецтва (початок ХХІ ст.).	2+ 2	Виконання завдання самостійної роботи	
Модульна контрольна робота						
			Всього	30+ 30		

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0–5,3
2	Поточний контроль	0–5,3
3	Поточний контроль	0–5,3
4	Поточний контроль	0–5,3
5	Поточний контроль	0–5,3
6	Поточний контроль	0–5,3
	Модульний контроль	0-5
7	Поточний контроль	0–5,3
8	Поточний контроль	0–5,3
9	Поточний контроль	0–5,3
10	Поточний контроль	0–5,3
11	Поточний контроль	0–5,3
12	Поточний контроль	0–5,3
13	Поточний контроль	0–5,3
14	Поточний контроль	0–5,3
15	Поточний контроль	0–5,3
	Модульний контроль	0-5
	Іспит	10

	Всього балів	100
--	--------------	-----

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
	0–17	0–20	
A+	10-17	20	Магістр в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
A	15-17	20	Магістр в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
A-	11-17	20	Магістр в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок
B	12–17	20	Магістр в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок
C	8–11	11-17	Магістр в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматуванням
D	4–7	7-17	Магістр не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
E	1–3	1–9	Магістр в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність магістра та публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (5–8).. Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Розширений список літератури наведено у методичних матеріалах. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації.

1. Алфьорова З.І. Візуальне мистецтво кінця ХХ - початку ХХІ століття : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Алфьорова Зоя Іванівна ; Харк. держ. акад. культури, 2008. 40 с.
2. Алфьорова З.І. Межі видимого. Становлення візуального мистецтва : монографія / З. І. Алфьорова ; М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури. — Х. : ХДАК, 2008. — 267 с.
3. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України ХХ–ХХІ століть / ППСМ АМУ. К.: ВХ[студіо], 2008. ,188 с.: іл.
4. Смирна Л. В. Століття нонконформізму в українському візуальному мистецтві: Монографія / Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України. , Київ: «Видавництво «Фенікс», 2017, 480 с.
5. Тузов В. О. Історичний контекст культуротворчих інновацій / ППСМ НАМ України. — К. : НВП «Інтерсервіс», 2013, 144 с.
6. Федорук О. К. Перетин знаку: Вибрані мистецтвознавчі статті / ППСМ АМУ: У 3 кн. — К.: Видавничий дім А+С, 2006. — Кн. 1: Історія та теорія мистецтва. Постаті. Народна творчість. 260 с.: іл.
7. Чепелик О. В. Взаємодія архітектурних просторів, сучасного мистецтва та новітніх технологій, або Мультимедійна утопія / ППСМ АМУ. ,К.: Хімджест, 2009. 272 с.: іл.
8. Ackott R. The Architecture of Ceberception / R. Ackott // Leonardo Electronic Almanac. — Vol. 2. , 1994. ,No 8.
9. Altieri, Charles (1994) *Subjective Agency: A Theory of First-Person Expressivity and its Social Implications*, Cambridge: Blackwell Press.
10. Archer, Margaret (1996) *Culture and Agency: The Place of Culture in Social Theory*, Cambridge: Cambridge University Press.
11. Arendt, Hannah (1958) *The Origins of Totalitarianism*, Cleveland: Meridian Books. —(1958) *The Human Condition*, Chicago: University of Chicago Press.
12. Arendt, Hannah (1965) *On Revolution*, New York: Penguin. —(1978) *The Life of the Mind*, New York: Harcourt, Brace. Calhoun,
13. Barclay P. Computer Art: Contradiction in Terms? / P. Barclay // N.Y. Arts Magazine. — 2004. ,Sept.-Okt.
14. Barthes, Roland (1972) *Critical Essays*, trans. Richard Howard, Evanston, IL: Northwestern University Press.
15. Barthes, Roland (1972) *Mythologies*, trans. Annette Lavers, London: Cape.
16. Barthes, Roland (1977) *Roland Barthes by Roland Barthes*, trans. Richard Howard, London: Macmillian.
17. Canovan, Margaret (1992) *Hannah Arendt: A Reinterpretation of Her Political Thought*, Cambridge and New York: Cambridge University Press.
18. Carlson W. A Critical Story of Computer Graphics and Animation / W. Carlson // The Department of Industrial Interior and Visual communication of the College of Arts of The Ohio State University., 2003.
19. Clifford, James (ed.) (1986) *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography*, Berkeley, CA: University
20. Craig and McGowen, John (eds) (1997) *Hannah Arendt and the Meaning of Politics*, Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
21. Derrida, Jacques (1976) *OfCrammatology*, trans. Gayatri Chakravorty Spivak, Baltimore: Johns Hopkins University Press.
22. Derrida, Jacques (1993) *Aporias*, trans. Thomas Dutoit, Stanford: Stanford University Press.
23. Fabian, Johannes (1983) *Time and the Other: How Anthropology Makes Its Object*, New York: Columbia University Press.

24. Gupta, Akhil and Ferguson, James (eds) (1997) *Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology*, Durham, NC: Duke University Press.
25. Kristeva, Julia (1982) *Powers of Horror: An Essay on Abjection*, trans. Leon S. Roudiez, New York: Columbia University Press.
26. Landsdown J. Schofield S. Expressive Rendering: A Review of Non-Photorealistic Techniques // IEEE Computer Graphics and Applications, 1995, Vol. 15. , No 3. ,P. 29–37.
27. Marcus, George and Fisher, Michael (1986) *Anthropology as Cultural Critique*, Chicago: University of Chicago Press.
28. Martin, Emily (1994) *Flexible Bodies: Tracking Immunity in America from the Days of Polio to the Age of AIDS*, Boston: Beacon Press.
29. of California Press.
30. Ortner, Sherry (1984) "Theory in Anthropology since the Sixties," *Comparative Studies in Society and History*, 26(1).
31. Rosaldo, Renato (1989) *Culture and Truth: The Remaking of Social Analysis*, Boston: Beacon Press. Visweswaran, Kamala (1994) *Fictions of Feminist Ethnography*, Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
32. Segal, Jerome (1991) *Agency and Alienation: A Theory of Human Presence*, Savage, MD: Roman and Littlefield Publishers.
33. Steele, Meili (1997) *Theorizing Textual Subjects: Agency and Oppression*, Cambridge: Cambridge University